El fals mite de la pedra al Pirineu

▶ La restauració d'una església a Ger posa de manifest la realitat de les cases al Pirineu

Miquel Spa
GER

■ La restauració de la portalada de Santa Eugènia de Saga, a Ger, ha deixat al descobert uns elements que a primer cop d'ull són imperceptibles per a l'espectador profà en la matèria. Però analitzats de prop aporten llum no tan sols sobre la mateixa església i la seva valuosa portalada, sinó també sobre un malentès històric pel que fa a la construcció a la Cerdanya i el Pirineu: la pretesa autenticitat original de les façanes revestides de pedra que inunden pobles i pletes.

La tendència urbanística de l'últim segle ha acostumat l'ull dels anomenats urbanites a associar les façanes i parets de pedra a l'autenticitat de les construccions a les zones de muntanya. Tant és així que, en les últimes dècades, els constructors no conceben la construcció de cases a la vall que no presentin aquesta característica: construccions de pedra que donen al futur inquilí la percepció de viure en un habitatge tradicional i autèntic de muntanya. Això no ha estat sempre així. Moltes de les cases de segona residència construïdes els anys seixanta i setanta del segle passat són de paret llisa i pintada. Aquest estil segueix el model que els constructors van creure heretar dels seus antecessors que van aixecar les esglésies romàniques. Però els arquitectes i historiadors saben que això no és correcte sinó que tant els constructors de temples religiosos com els que feien cases folraven les parets de pedra amb una capa exterior per protegir l'estructura de l'edifici i aïllar-ne l'interior tèrmicament. Amb els segles la capa exterior va caure i va deixar al descobert les parets de pedra, i posteriorment l'urbanisme de segona residència en va copiar el model i va omplir la Cerdanya i el Pirineu de pobles que recorden pastissos de crocant.

Els encitats i l'antic revestiment a la dreta dels arcs M.S.

La portalada de Santa Eugènia de Saga restaurada M.S.

La restauració de la portalada de Santa Eugènia de Ger ha permès consolidar parts de la capa exterior que protegia les parets així com uns elements que els historiadors anomenen encitats i que configuraven una trama decorativa a tota la paret exterior de l'església. Es tracta de línies blanques que formaven un traçat ornamental al voltant del temple que remarcaven els carreus i configuraven una visió de l'església del tot diferent de la que ofereix en l'actualitat. Així, l'ermita, com la resta que formen el catàleg romànic de la vall i el Pirineu, presentava un aspecte uniforme amb parets de tonalitats clares i decorades amb entramats de polígons. A aquests elements s'hi sumava un acoloriment viu de tons rogencs a les escultures i arquivoltes de la portalada, la qual cosa conferia a l'edifici un aspecte que la cultura actual qualificaria de kitsch o hortera. Aquelles portalades acolorides en edificis d'aspecte ornamentat suposaven una atracció excepcional per a uns habitants dels segles XI i XII acostumats a edificis austers monocolors, res a veure amb la moda del crocant.